

IV

(Tájékoztatások)

AZ EURÓPAI UNIÓ INTÉZMÉNYEITŐL ÉS SZERVEITŐL SZÁRMAZÓ
TÁJÉKOZTATÁSOK

TANÁCS

A Tanács 2009. november 26-i következtetései a migráns háttérű gyermekek oktatásáról

(2009/C 301/07)

AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA,

TEKINTETTEL a következőkre:

A migráns munkavállalók gyermekeinek oktatásáról szóló, 1977. július 25-i 77/486/EGK tanácsi irányelvre, amely kötelezi a tagállamokat arra, hogy az ilyen gyermekek részére ingyenes oktatást biztosítsanak, ideértve a fogadó állam hivatalos nyelvénél vagy egyik hivatalos nyelvénél az oktatását, valamint, hogy a származási államokkal együttműködve meghozzák azokat a megfelelő intézkedéseket, amelyek elősegítik e gyermekek anyanyelvénél és származási országa kultúrájának oktatását ⁽¹⁾,

A bevándorló beilleszkedési politikára vonatkozó közös európai uniós alapelvek (amelyek közül az egyik az, hogy az oktatás területén tett erőfeszítések alapvető fontossággal bírnak a migránsok és különösen leszármazottaik arra irányuló felkészítésében, hogy a társadalom sikeresebb és aktívabb tagjai legyenek) meghatározásáról szóló, a Tanács és a tagállamok kormányképviselei által elfogadott következtetésekre ⁽²⁾,

Az egész életen át tartó tanulás terén egy cselekvési program létrehozásáról szóló, 2006. november 15-i 1720/2006/EK európai parlamenti és tanácsi határozatra, amely előírja az interkulturális oktatással, valamint a migráns tanulók integrációjával összefüggő projektek támogatását,

Az oktatás és a képzés hatékonyságáról és méltányosságáról szóló, a Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott következtetésekre ⁽³⁾, amelyekben a tagállamok felkérést kaptak, hogy gondoskodjanak méltányos oktatási és képzési rendszerekről, amelyek célja olyan lehetőségek, hozzáférés, bánásmód és eredmények biztosítása, amelyek függetlenek a gazdasági-társadalmi környezettől és az olyan egyéb tényezőktől, amelyek az oktatás tekintetében hátrányt okozhatnak,

Az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról szóló, 2006. december 18-i európai parlamenti és tanácsi ajánlásra, amely rávilágít a társadalmi és állampolgári kompetenciák, továbbá a kulturális tudatosság fontosságára, valamint a megfelelő intézkedések meghozatalának biztosítását javasolja azok érdekében, akiknek oktatási hátrányuk révén különleges támogatásra van szükségük ahhoz, hogy tanulási képességeiket kiaknázhassák ⁽⁴⁾,

Az Európai Tanács 2008. március 13–14-i következtetéseire, amelyben az Európai Tanács felszólítja a tagállamokat, hogy tegyenek konkrét lépéseket a migráns háttérű tanulók eredményeinek javítása érdekében ⁽⁵⁾,

Az Európai Bevándorlási és Menekültügyi Paktumra, amelyben a tagállamok felkérést kaptak, hogy a bevándorlók harmonikus integrálását elősegítendő dolgozzanak ki ambiciózus szakpolitikákat, köztük a nyelvtanulást elősegítő konkrét intézkedéseket ⁽⁶⁾,

Az Európai Unió belüli beilleszkedési politikákról szóló, a Tanács és a tagállamok kormányképviselei által elfogadott következtetésekre ⁽⁷⁾, amelyben felszólítottak a migráns háttérű gyermekek igényeihez igazított, az iskolai kudarc megelőzését célzó oktatási intézkedések kidolgozására,

„A fiatalok felkészítése a XXI. századra: az iskolák területén folyó európai együttműködés programjáról” című, a Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által 2008. november 21-én elfogadott következtetésekre ⁽⁸⁾, amelyekben a tagállamok felkérést kaptak magas színvonalú oktatási lehetőségekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítására, különösen az olyan gyermekek és fiatalok számára, akik a személyes, szociális, kulturális és/vagy gazdasági körülményeikre visszavezethetően hátrányt szenvedhetnek,

⁽¹⁾ HL L 199., 1977.8.6., 32. o.⁽²⁾ 16238/1/04 REV 1.⁽³⁾ HL C 298., 2006.12.8., 3. o.⁽⁴⁾ HL L 394., 2006.12.30., 10. o.⁽⁵⁾ 7652/08, 15. pont, 10. o.⁽⁶⁾ 13440/08.⁽⁷⁾ 15251/08.⁽⁸⁾ HL C 319., 2008.12.13., 20. o.

ÜDVÖZÖLVE

Az Európai Bizottság „Migráció és mobilitás: kihívások és lehetőségek az EU oktatási rendszerei számára” című zöld könyvét, valamint az ahhoz kapcsolódó, a 2008 második felében folytatott konzultációs folyamatról szóló jelentést ⁽¹⁾,

és TUDOMÁSUL VÉVE, hogy

E következtetések alkalmazásában – amelyek elsődlegesen az iskolákra helyezik a hangsúlyt – a „migráns háttérű” kifejezés különösen olyan személyek gyermekeire utal, akik születési helyüktől eltérő uniós országban élnek, függetlenül attól, hogy harmadik országbeli állampolgárok, más EU-tagállam állampolgárai vagy később a befogadó tagállam állampolgáraivá váltak,

ELISMERI, hogy

1. A generációk óta zajló migráció jelentős mértékben hozzájárult az európai társadalmi-gazdasági fejlődéshez, és ez a jövőben sem lesz másként. Napjaink egyre növekvő globalizációjának és demográfiai változásainak összefüggésében a migránsok sikeres társadalmi integrációja továbbra is Európa gazdasági versenyképességének, egyszersmind a társadalmi stabilitás és kohézió megteremtésének az előfeltétele.
2. Az oktatásnak kulcsszerepet kell játszania nemcsak annak biztosításában, hogy a migráns háttérű gyermekek a bennük rejlő lehetőségek kibontakoztatása révén jól beilleszkedjenek és sikeres polgárokká váljanak, hanem a méltányos, befogadó és a sokféleséget tisztelő társadalom megteremtésében is. Mégis számos ilyen gyermek változatlanul kevésbé jól boldogul az oktatási eredményeket illetően, emellett a faji vagy az etnikai megkülönböztetés, valamint a társadalmi kirekesztettség kérdései az Európai Unió egész területén felmerülnek. Sok tagállamban tehát a migráns háttérű tanulók jelentős létszáma számos kihívást rejt az adott oktatási rendszer szempontjából – ugyanakkor értékes lehetőségeket is kínál.
3. A migránsok integrációja olyan kollektív törekvés, amely erőfeszítéseket igényel maguknak a migránsoknak a részéről, és amely az oktatási szektor mellett a társadalom számos területét is érinti. A migráns háttérű gyermekek és családjuk megfelelő szintű támogatásának biztosítása érdekében tehát igen lényeges az ágazatközi szakpolitikai együttműködés – többek között az érintett minisztériumok, az oktatásért felelős hatóságok, a szociális szolgálatok, az egészségügyi intézmények, a lakhatásért felelős hatóságok, valamint a bevándorlási és menekültügyi szolgálatok között –, továbbá a civil társadalommal folytatott párbeszéd.
4. Míg sok migráns háttérű gyermek jól boldogul az oktatásban – és némelyikük a legjobban teljesítők közé tartozik –, a belföldi mutatók és a nemzetközi tanulmányok (mint pl. a PISA ⁽²⁾) egyértelműen és következetesen azt mutatják, hogy a legtöbb migráns tanuló iskolai előmenetele jelentősen gyengébb a kortársaiénál. Ennek következtében az ilyen diákok körében gyakoribb a korai iskolaelhagyás, az alacsonyabb

képzettségi szint, és kevesebben vesznek részt közülük a felsőoktatásban. Csökkentheti a marginalizálódást, a kirekesztődést és az elidegenedést az, ha a migráns háttérű gyermekek jobb esélyt kapnak arra, hogy az oktatásban sikeresek legyenek.

5. Különös aggodalomra ad okot azoknak a fiataloknak a helyzete, akiknek az esetében az otthon és az iskola között mutatkozó nyelvi és kulturális különbségek mellé kedvezőtlen társadalmi-gazdasági körülmények is társulnak. Ilyenkor az alacsony társadalmi-gazdasági státuszból eredő nehézségeket olyan tényezők súlyosbíthatják, mint például a nyelvi korlátok, az alacsony szintű elvárások, a család vagy a közösség által nyújtott elégtelen támogatás, illetve a megfelelő magatartási minták hiánya.
6. A felsorolt hátrányok – különösen, ha azok az iskolarendszer átjárhatatlanságával, valamint az iskolák között mutatkozó minőségbeli különbségekkel párosulnak – olyan helyzetet szülhetnek, amelynek eredményeként a migráns háttérű gyermekek tömegei az alulteljesítő iskolákban összpontosulnak. Az ilyen jellegű trendek komoly kihívásokat támasztanak az Európai Unió jelenleg működő iskolarendszereivel szemben, ez pedig valamennyi szereplő eredményességét megnehezíti, és a nagyfokú társadalmi kohéziót is aláássa.
7. Jóllehet az oktatáspolitikai meghatározásának felelőssége továbbra is egyértelműen az egyes tagállamok ügye, az e következtetésekben vázolt kérdésekkel és kihívásokkal kapcsolatban egyre szélesebb körű az egyetértés. Ezért aztán egyértelműen vannak még lehetőségek az európai szintű támogatás, kutatás és együttműködés terén az olyan releváns közösségi programokra támaszkodva, mint az egész életen át tartó tanulás programja és az Európai Integrációs Alap, és olyan eszközöket felhasználva, mint a nyitott koordinációs módszer, a legjobb gyakorlatok megosztása, valamint a migráns háttérű gyermekek oktatási hátrányainak kezelését célzó politikákat és intézkedéseket érintő kölcsönös tanulás előmozdítása érdekében.

ÚGY ÍTÉLI MEG, hogy

1. Az oktatásnak fontos szerepet kell játszania a migránsok európai társadalmakba történő sikeres integrációja érdekében. Célzott intézkedésekre és fokozottabb rugalmasságra van tehát szükség már a kisgyermekkorú neveléstől és az alapfokú oktatástól kezdve egészen az egész életen át tartó tanulás valamennyi szintjéig, annak érdekében, hogy kellően lehessen gondoskodni a migráns háttérű tanulókról – életkoruktól függetlenül –, és hogy ezek a gyermekek minden olyan támogatást és lehetőséget megkapjanak, amely ahhoz szükséges, hogy aktív és sikeres polgárok lehessenek, továbbá, hogy maradéktalanul kibontakoztathassák a bennük rejlő képességeket. Az említett intézkedéseket a migráns háttérű gyermekek és családjaik szükségleteinek kezelésében érintett többi szakterület politikáival összehangoltan kell végrehajtani.

⁽¹⁾ 11631/09 + ADD 1, illetve 12594/09.

⁽²⁾ Az OECD nemzetközi tanulói teljesítményértékelési programja.

2. A jelek szerint azok az oktatási rendszerek bizonyulnak a leghatékonyabbnak a migráns háttérű tanulók egyedi szükségleteinek kielégítése tekintetében, iskolai előmenetelük javításában, egyúttal a kortársakhoz való szociális kötélekek kialakításában, amelyek egyaránt nagy súlyt fektetnek a méltányosságra és a minőségre, amelyek egyértelmű és közös célkitűzések megvalósításán munkálkodnak, ugyanakkor minden szinten a befogadó megközelítés elvét vallják.
3. A társadalminkban tapasztalható kulturális sokszínűséget az életerő és a gyarapodás forrásának kell tekinteni. Jóllehet a legkisebb mértékben sem szabad csorbítani az elsődlegesen a fogadó ország kulturális identitására, alapvető értékeire és jogaira helyezett hangsúlyt, mindenki számára hosszú távon is üdvös az interkulturális oktatás ösztönzése az európai iskolákban a tudás jobb megosztása és az egymás kultúrája iránti megértés elmélyítése, továbbá a kölcsönös tisztelet erősítése és az előítéletek elleni küzdelem érdekében.
4. Az olyan megközelítések, mint például a hátrányos megkülönböztetés elleni mechanizmusok kialakítása, illetve megerősítése, továbbá az iskolarendszerek közötti átjárhatóság javítása és a rendszer által az egyéni előmenetel elé gördített akadályok felszámolása segíthet a szegregáció elleni küzdelemben, és fokozhatja a migráns tanulók eredményességének szintjét. A fokozottan személyre szabott oktatás, valamint az egyén támogatása a rendszer valamennyi diákja számára hasznos lehet és minden szempontból emelt minőséghez vezethet. Az alulteljesítő iskolákban az oktatás minőségének javítása valamennyi gyermek esélyét javítja, beleértve a migránsokét is.
5. Ösztönözni kell a nyelvi és kulturális sokszínűséget kezelő speciális képzést, valamint az interkulturális kompetenciák fejlesztését annak érdekében, hogy az oktatási hatóságokat, az oktatási intézmények vezetőit, a tanárokat és az adminisztratív személyzetet segíteni lehessen abban, hogy sikerrel alkalmazkodjanak a migráns háttérű tanulókat is oktató iskolák vagy osztályok szükségleteihez, és hogy maradéktalanul kiaknázhassák az ezekben rejlő lehetőségeket. Emellett fontolóra kell venni azokat a kérdéseket is, hogy miként lehetne az oktatási módszereket, tananyagokat és tanterveket származástól függetlenül valamennyi diák számára relevánssá tenni, a legjobb tanárokat az alulteljesítő iskolák számára továbbra is megnyerni vagy ott tartani, az irányítási funkciót ebben az összefüggésben megerősíteni, valamint hogy – a nemzeti eljárásokkal összhangban – miként lehetne azon tanárok számát emelni, akik maguk is migráns háttérűek.
6. Az integráció folyamata a helyi közösségekkel – ide értve a migráns háttérű tanulók családját és a migráns egyesületeket – kialakított partnerség fejlesztése révén elősegíthető, ez pedig az iskola mint tanulóközösség fejlődéséhez is hozzájárul. A kölcsönös megértés, bizalom és együttműködés légkörének megteremtésével az ilyen jellegű partnerségek több szempontból is jó szolgálatot tehetnek, például segíthetnek a tolmácsolásban, kapcsolódási pontként, bizonyos esetben akár közvetítőként is szolgálhatnak az iskolák és az érintett közösség között, továbbá elősegíthetik a kulturális és nyelvi örökséghez való pozitív kötődések kialakulását. Ebben az összefüggésben a migráns háttérű tanulók szülei részére biztosított, a fogadó ország nyelvén (nyelvein) folyó tanítás, valamint a tájékoztató programok jelentős mértékben hozzájárulhatnak az iskolák és a családok között folyó párbeszéd javításához, és így erősíthetik a sikeres társadalmi integrációhoz szükséges feltételeket.
7. A fogadó ország hivatalos nyelvében (vagy hivatalos nyelveinek egyikeben) való jártasság elengedhetetlen az oktatásban elért sikeresség szempontjából, egyben alapjaiban meghatározza a társadalmi és szakmai beilleszkedést is. A tagállamok ezért mérlegeljék az ezt támogató specifikus intézkedések kidolgozásának lehetőségét, mint például az intenzív nyelvoktatás újonnan érkezett migráns háttérű tanulók számára, további támogatás a nehézségekkel küzdők részére, továbbá speciális tanfolyamok valamennyi tanár részére, amely felvértezi őket az oktatás nyelvétől eltérő anyanyelvű diákok oktatásához szükséges készségekkel. Támogatni kell továbbá a tantervekbe illesztve a szükségletekhez igazított nyelvtanítást, például a fogadó ország nyelvének intenzívebb oktatását az attól eltérő anyanyelvű tanulók esetében.
8. Jóllehet az elsődleges fókusz továbbra is a fogadó ország nyelvén (nyelvein) marad, több szempontból is hasznos lehet, ha a diákokat arra bátorítják, hogy megtanulják, illetve ápolják a származási nyelvüket: társadalmi értelemben erősíti a kulturális identitást és az illető önbizalmát, szakmai téren elősegíti a jövőbeli foglalkoztathatóságot, emellett oktatási szempontból is kedvezően hat a tanulásra a későbbiekben. Noha az ilyen jellegű tanuláshoz rendelkezésre álló források korlátozottak lehetnek, mégis többféleképpen lehet szélesebb teret engedni neki, például az érintett országokkal kötött kétoldalú megállapodások, a helyi közösségek együttműködő partnersége, vagy az új technológiák kiaknázása – internetes kapcsolatok létrehozása, *e-twinning* (elektronikus testvérkapcsolatok) kialakítása – révén.
9. A koragyermekkori nevelés – különösen, ha erőteljesen koncentrálna a nyelvi fejlődésre – sarkalatos szerepet játszhat a migráns háttérű gyermekek beilleszkedésében, mivel többek között ez veti meg a későbbi beiskolázás alapjait. Erőfeszítéseket kell tehát tenni annak szavatolására, hogy a szociálisan hátrányos helyzetű családok számára is elérhetőek legyenek a minőségi gyermekgondozó, illetve iskola-előkészítő intézmények szolgáltatásai.
10. A célzott támogatás révén – például többletforrások a hátrányos helyzetű térségekben működő iskolákban folyó oktatásra, személyre szabottabb oktatás biztosítása – ellensúlyozhatók az oktatásbeli hátrányok és az elégtelen integráció negatív hatásai. Meg kell vizsgálni továbbá annak módjait, hogy miként lehet további támogatást nyújtani az oktatáshoz, többek között mentorálás és a tanuláshoz nyújtott egyéni segítség formájában, továbbá mind a diákoknak, mind a szülőknek az oktatási rendszerben számukra rendelkezésre álló lehetőségekkel kapcsolatos tájékoztatása révén, vagy iskola utáni, tanulást és leckeírást támogató központok létesítésével, partnerségben a szülőkkel és közösségi szerveződésekkel. Rugalmas rendszert kell kialakítani az újonnan érkezett migránsok számára, különösen a nyelvtanulást illetően. E tekintetben a fogadó országba való megérkezést követő rövid időn belül nem csak gyors és célzott reagálásra van szükség, hanem a nyelvi támogatást biztosító, tartós programokra is.

ENNEK MEGFELELŐEN FELKÉRI A TAGÁLLAMOKAT, hogy:

1. Tegyék meg a megfelelő lépéseket az adott illetékességi szinteken – helyi, regionális vagy országos szinten – annak érdekében, hogy oktatási rendszerük háttértől függetlenül minden egyes gyermek számára azonos lehetőségeket kínáljon méltányosság és esély tekintetében, továbbá mindegyikük számára megadja a képességeik maradéktalan kibontakoztatásához szükséges támogatást. Különösen lényegesek az alábbi intézkedések:

- integrált szakpolitikai megközelítés kialakítása az említett célkitűzések megvalósítása érdekében,
- diszkriminációellenes mechanizmusok kialakítása vagy megerősítése a társadalmi integráció és az aktív polgári szerepvállalás előmozdítása céljából,
- az oktatás átjárhatóságának javítása, az iskolarendszeren belüli akadályok leépítése,
- az egyes iskolák által nyújtott minőség javítása, és a minőségben mutatkozó eltérések mérséklése, ideértve azokat az erőfeszítéseket is, amelyekkel a legjobb tanárokat az alulteljesítő iskolák számára meg lehet nyerni, illetve ott tartani, és amelyekkel az irányítási funkciót ebben az összefüggésben meg lehet erősíteni,
- a minőségi koragyermekkori oktatáshoz és neveléshez való hozzáférés növelése,
- személyre szabottabb oktatás és az egyén támogatása, különösen az alacsony iskolai végzettségű migránsok gyermekei körében,
- az oktatási intézményvezetők, a tanárok és az adminisztratív személyzet számára nyelvi és kulturális sokszínűséggel foglalkozó speciális képzés biztosítása, valamint interkulturális kompetenciáik fejlesztése,
- megfelelő szakpolitikák kidolgozása a fogadó ország nyelvének tanítására, továbbá azon lehetőségek számba vétele, amely segít a migráns háttérű tanulóknak anyanyelvük ápolásában és művelésében,
- annak biztosítása, hogy a tantervek magas színvonalúak és – tekintet nélkül származására – minden diák számára relevánsak legyenek, valamint a migráns háttérű gyermekek szükségleteinek figyelembevétele az oktatási módszerekben és tananyagokban,
- partnerség kiépítése a migráns közösségekkel, a migráns háttérű szülőkkel folytatott kommunikáció javítására tett erőfeszítések fokozása,

- célzott támogatás biztosítása a sajátos nevelési igényű, migráns háttérű tanulók részére,
- adatok gyűjtése és elemzése e területen a szakpolitikák kidolgozóinak tájékoztatása céljából,
- a bevált gyakorlat cseréje ezen a területen, a szakpolitikák és intézkedések megfelelő szintű továbbfejlesztése céljából.

2. Az oktatás és a képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszerének („ET 2020”) ernyője alatt és a nyitott koordinációs módszert alkalmazásával fejlesszék a migráns háttérű tanulók oktatásával összefüggő legjobb gyakorlatokkal kapcsolatos kölcsönös tanulást.
3. Célzottan használják fel az egész életen át tartó tanulás programját, az Európai Szociális Alapot, és más forrásokat, így az Európai Beilleszkedési Alapot olyan projektek fejlesztésére és támogatására, amelyek az interkulturális oktatásra, valamint a migráns háttérű tanulók oktatására irányulnak.

FELKÉRI A BIZOTTSÁGOT, hogy

1. Segítse elő és támogassa a tagállamok közötti együttműködést az e következtetésekben felvetett kérdések tárgyában, többek között a fentiekben tárgyalt területeken szerzett tapasztalatok és kialakított legjobb gyakorlatok azonosításával, megosztásával, összeállításával és hatékony terjesztésének biztosításával, továbbá a meglévő közösségi programok felhasználásával.
2. Vizsgálja meg, hogy hogyan és milyen eszközökkel lehetne a leginkább előmozdítani a 77/486/EGK tanácsi irányelvben lefektetett célok megvalósulását a migráció összefüggésében, hiszen az jelentősen megváltozott az irányelv elfogadása óta.
3. A rendelkezésre álló adatok és mutatók alapján kísérje figyelemmel a nem migráns, illetve a migráns háttérű tanulók előmenetelében mutatkozó különbségeket.
4. Működjön együtt szorosan az oktatással és migrációval összefüggő kérdésekkel foglalkozó más nemzetközi szervezetekkel, például az Európa Tanáccsal, az UNESCO-val és az OECD-vel ⁽¹⁾.
5. Biztosítsa, hogy a migrációval összefüggő kérdések kellően tükröződjenek az egész életen át tartó tanulás programjában és egyéb releváns közösségi programokban, a felnőttoktatási cselekvési tervben, valamint a koppenhágai folyamatban, továbbá az oktatás és a képzés területét – beleértve a felsőoktatást – érintő egyéb kezdeményezésekben.
6. Gondoskodjon róla, hogy a migráns háttérű gyermekek oktatása megfelelő teret kapjon a szociális védelem és a társadalmi befogadás folyamatában.

⁽¹⁾ Az ilyen jellegű munkában való részvétel jogát valamennyi tagállam számára biztosítani kell.